

ČIŠĆENJE OGULINSKOG POTOPLJENOG PODZEMLJA

Hrvatsko biospeleološko društvo je organiziralo akciju čišćenja ogulinskog podzemlja pod vodstvom Vedrana Jalžića, a sufinancirale su je „Hrvatske vode”. Ovo je prva akcija čišćenja potopljenih dijelova speleoloških objekata u Hrvatskoj. Uz članove Hrvatskog biospeleološkog društva sudjelovali su brojni ronionci i speleolozi koji su se ovom prigodom okupili iz raznih krajeva države: Hrvatski prirodoslovni muzej (Zagreb), SO HPD „Željezničar” (Zagreb), SO PDS „Velebit” (Zagreb), SU „Estavela” (Kastav), SK „Samobor” (Samobor), DDISKF (Zagreb) i KPA „3. maj” (Rijeka). Uz njih, od velike pomoći su bili Eko grupa iz Područne škole Zagorje (Prva osnovna škola Ogulin), Kulturno umjetničko društvo „Zagorje” i stanovnici okolnih mjesta. Sve zajedno je sudjelovalo preko 20 speleologa i ronionca, 15 učenika i 10 lokalnih stanovnika, tako da je u akciju bilo uključeno 45 osoba. Akcija se odvijala 10., 11., 17. i 18. studenog 2007.

Ogulinska regija je jedan od svjetskih centara endemizma i biološke raznolikosti podzemne faune. Do sada je zabilježeno preko 50 pravih podzemnih vrsta (troglobionata i stigobionata) s velikim brojem endema. Posebno treba istaknuti čovječju ribicu (*Proteus anguinus*) koja je strogo zaštićena i uvrštena u popis ugroženih vrsta Europske unije Natura

Izvlačenje otpada iz jame Rupečice

foto: Jana Bedek

2000 Annex II i Annex IV. Na Crveni popis ugroženih biljaka i životinja Hrvatske uvrštene su sljedeće životinje: ogulinski špiljski virnjak (*Dendrocoelum subterraneum*) u kategoriji Ex?, vjerojatno izumrla; ogulinska špiljska spužvica (*Eunapius subterraneus*), babićeva špiljska kozica (*Troglocaris anophthalmus intermedia*) i zagonetni špiljski vodenpolip (*Velkovrha enigmatica*) u kategoriji EN, ugrožene za koji postoji vrlo visok rizik od izumiranja; špiljski cjevaš (*Marifugia cavatica*) u kategoriji VU, rizične za koju postoji visok rizik od izumiranja i kordunska špiljska vodenbabura (*Monolista caeca meridionalis*) u kategoriji NT, nisko rizične, koje nisu pred izumiranjem ali bi uskoro mogle biti. Osim spomenutih vrsta velik je broj endema Hrvatske koji žive u podzemlju ogulinskog područja.

Uzroci ugrožavanja podzemnih voda i faune ogulinskog područja su brojni. Jedan od najvećih problema su veliki hidrološki zahvati i promjene tokova vode (prilikom izgradnje HE „Gojak”, HE „Lešće” i dr.), zatim nekontrolirano bacanje otpada i ispuštanje kanalizacije u podzemlje, nekontrolirana upotreba pesticida i umjetnih gnojiva na poljoprivrednim površinama, obilno zasoljavanje prometnica i dreniranje otpadnih voda s njih, fizička ugrožavanja špilja (kamenolom Tounj), a veliku prijetnju predstavljaju i brojne ceste te autoput zbog mogućeg izlivanja opasnih tvari nakon prometnih nesreća. O velikoj ugroženosti ogulinskog područja govori podatak da ga je Institut za krške vode (Karst Waters Institute), West Virginia, SAD, proglasio jednim od deset najugroženijih krških ekoloških sustava na svijetu 2000./2001. godine.

Ispod jamskog ulaza u ponoru Rupečica

foto: Damir Lovretić

U sklopu akcije očišćeni su Rupečica ponor, Zeleno (Šmitovo) jezero i Rupečica jama (Ivanci). Planira se i čišćenje izvora Zagorske Mrežnice (Desmerice). Ronionci su iz jezera izvukli hrpu boca, konzervi i sličnog sitnijeg otpada te jednu traktorsku gumu koju su morali pomoću balona dignuti s dna jezera. Iz ponora su izvukli stari bicikl, gume, kotače, veliku količinu domaćinskog otpada i dr. U jami, te još više oko jame počišćen je debeli sloj smeća, a sve smeće iz ponora se izvlačilo kroz jamu van.

Akcija je dio niza aktivnosti

koje Hrvatsko biospeleološko društvo već godinama provodi za zaštitu podzemlja ogulinskog kraja. U suradnji s HE „Gojak” istraživali su se Izvor špilja Gojak i Izvor Zagorske Mrežnice, podzemna fauna kroz niz projekata, a trenutno su u tijeku dva projekta: „Očuvanje ogulinskih podzemnih voda kroz zaštitu ogulinske špiljske spužve” financiran od Ministarstva kulture i „Zaštita ogulinske špiljske spužvice (*Eunapius subterraneus*), jedine statkovodne podzemne spužve na svijetu II” financiran od fondacije Rufford Small Grants for Nature Conservation (http://www.ruffordsmallgrants.org/rsg/projects/jana_bedek). Glavni ciljevi tih istraživanja su upoznavanje ogulinskog podzemlja, što samih objekata, što faune. Osim toga, velik dio napora ulaže se u edukaciju lokalnog stanovništva: održana su predavanja po školama, javne tribine u Ogulinu, tiskani deplijani, posterji (u privitku) a planira se i postavljanje edukativnih tabli na najinteresantnijim lokalitetima s osnovnim

Vađenje otpada iz Zelenog (Šmitovog) jezera

foto: Jana Bedek

informacijama o speleološkom objektu te fauni koja ga nastanjuje.

Jana Bedek, Helena Bilandžija
Hrvatsko biospeleološko društvo
Zagreb

KAKO UPOZNATI KASTAVSKOG MAHERITESA?

To je naziv je trenutnog postava kastavske Speleogalerije, organiziran od strane HBSD-a iz Zagreba i SU „Estavela” iz Kastva. Postav je posvećen tek opisanom kukcu iz potporodice pselafina ili pipalica. Dotični maherites je pronađen na speleološkom kampu „Mune 2001.” na Čičariji, u vrijeme dok je „Estavela” bila još u „povojima”. U dvije godine pronađeno je i istraženo 80-ak jama na uskom području južno od sela Male Mune. Najvrjedniji rezultat dvogodišnjih istraživanja je pronađeni maherites. Udruga je i danas aktivna u istraživanju prostora šire okolice Muna, u kojima je istražila još nekolicinu jama. Uz ponavljanje Jame nad Zasten, među poznatijim jamama je i Gnojnica kod Muna, u kojoj se priječi i penje u 150 m novopronađenih horizontalnih kanala u kojima nakon se širenja prolazi u vertikalu koja jamu produbljuje do 190 m dubine.

Kako i gdje sresti maheritesa?

Sresti maheritesa u podzemlju očito nije lako! lako su mnogi iskusni biospeleolozi u posljednjih stotinu i više godina pretraživali podzemlje dinarskog krša (Amazonu podzemne bioraznolikosti), vjerojatno zbog

njegove mirne ćudi i veličine od max. 2,1 mm rijetko je pronalazan. U prethodnih 150 godina pronađena su i opisana samo

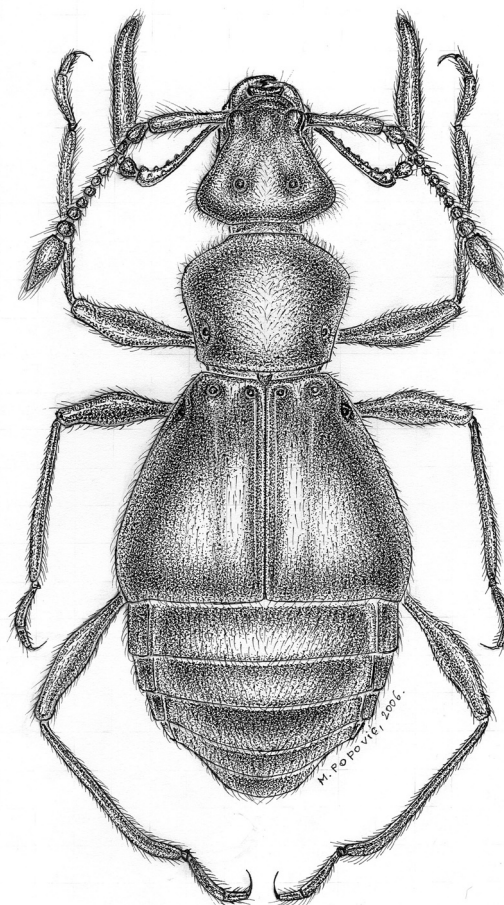
dva maheritesa, oba u Sloveniji, dok je u posljednjih 15 godina otkriveno je još 11 različitih novih svojti od kojih 9 s

područja Hrvatske. Skrovitog kastavensisa (trenutno najeksponiranijeg maheritesa u regiji) najjednostavnije i najugodnije je upoznati u kastavskoj speleogaleriji.

Izložba prikazuje rasprostranjenost roda, karakteristike kastavskog maheritesa, kao i povijest istraživanja roda. Otvaranje izložbe je održano uoči otvaranja Skupa speleologa Hrvatske u Kastvu u petak 30. 11. 2007. godine pred speleolozima i ostalim slučajnim namjericima. Izložbu je moguće vidjeti do kraja veljače 2008. godine.

Radno vrijeme Speleogalerije: četvrtkom 19:00 – 20:30 h.

Za organizirane skupine mogući su posjeti i izvan radnog vremena uz prethodnu najavu na telefon 095 9039800, Reš.

Machaerites kastavensis Pavičević & Ozimec, 2007

Dalibor Reš
Speleološka udruga
«Estavela»
Kastav